

// MIGRACE//

8. lekce: VŠICHNI JSME ODNĚKUD PŘIŠLI

DOBA
TRVÁNÍ
45 min

CÍLE LEKCE

- Žák vlastními slovy vysvětlil pojem migrace a vyjmenuje důvody vedoucí k migraci a spojí je s konkrétními příklady.
- Žák popíše proces migrace v jednotlivých obdobích dějin, vysvětlí okolnosti a podmínky, za kterých migrace probíhala.

ZAŘAZENÍ LEKCE DO RVP (PRŮŘEZOVÁ TÉMATA)

1. Osobnostní a sociální výchova
2. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

ZAŘAZENÍ DO PŘEDMĚTU

Občanská výchova/ZSV

ZÁKLADNÍ INFORMACE K TÉMATU

- <https://getupandgoals.cz/temata/migrace/>

OBSAHOVÁ VÝCHODISKA TÉMATU

- <https://getupandgoals.cz/vychodiska-temat/>

VÝUKOVÉ CÍLE VÝCHODISKA

- Žáci chápou, že migrace je globální proces, který byl vždy charakteristickým rysem lidského (i zvířecího) chování. Vědí, že všichni lidé jsou potomky migrantů, včetně jejich rodiny a jich samotných..
- Žáci chápou spojitost mezi historickými událostmi (dávnými i nedávnými) a současnou migrací a uvedou konkrétní příklady.

VĚK: 11-13 let

STÁT: Česká republika

JAZYK: čeština

AUTOŘI LEKCE: Mgr. Eva Tomanová,
Mgr. Petra Hedrichová, Ph.D. (Příčiny a
důsledky, ARPOK)

VÝUKOVÉ METODY

Práce s textem, mapou

Skupinová práce

Diskuze

Řízený rozhovor

// MIGRACE//

8. lekce: VŠICHNI JSME ODNĚKUD PŘIŠLI

POSTUP:

V předchozí hodině:

V předchozí hodině zadáme žákům domácí přípravu: zjistí, odkud pocházejí jejich rodiče a prarodiče a z jakého důvodu se přestěhovali zrovna tam, kde žijí.

Viz. Růžová tabulka v příloze

ODKUD PŘIŠLI NAŠI PŘEDCI?

Na začátku lekce se třída seznámí s „migranty“ v rodinách žáků. Na tabuli zapisujeme názvy míst, odkud členové rodin pocházejí či pocházeli, je možné psát i důvody stěhování. Vyzveme žáky, aby vyznačovali jednotlivá místa původu na mapu ČR či Evropy (například pomocí lepicích papírků).

TIP: Shrneme, že migrace je normální jev, který ovlivňuje nás všechny. Ty, kteří se stěhují, i ty, kteří zůstávají na jednom místě. Každý člověk má navíc ke stěhování své vlastní důvody.

Variantou může být společné vyhledání slova migrace ve Slovníku cizích slov a porovnání této definice s vysvětleními navrženými žáky.

STĚHOVÁNÍ V HISTORII

Vysvětlíme žákům, že prozkoumáme, jak vypadalo stěhování v historii. Žáci se rozdělí do 4 skupin, každá skupina se sesedne do jednoho rohu třídy a dostane otázku: *Jak si myslíte, že se lidé v určitém historickém období (starověk, středověk, novověk, současnost) stěhovali (jakým způsobem, jak daleko?) a jaké důvody je k tomu vedly?* (Otázky s přiblížením jednotlivých období viz příloha 1.)

Nad otázkou celá skupina debatuje a navrhuje odpovědi, jeden ze skupiny je zapisuje a následně shrne – každá skupina pak otázku i své odpovědi představí ostatním.

CO JE TO MIGRACE?

Vyzveme žáky, ať vlastními slovy vysvětlí pojem migrace, společně shrneme (viz doplňující informace).

TIP: Práce s texty

Do skupin rozdáme příběhy, které popisují stěhování v určitém historickém období. Každá skupina dostane jiný text (příloha 2). Zadáme žákům, ať v příbězích najdou, odkud a kam osoby migrovaly a proč a ve kterém historickém období se příběh odehrává. Poté skupinky krátce představují své odpovědi – můžeme je zapisovat na tabuli a žáci mohou ukázat místa zmíněná v textu na mapě světa.

ŘÍZENÝ ROZHOVOR

Na závěr lekce vedeme s žáky řízený rozhovor.

TIP – ptáme se na otázky ze začátku hodiny (*Jak a proč probíhalo stěhování ve starověku/středověku/novověku/současnosti?*), odpovědi můžeme vyvozovat z konkrétních příkladů, se kterými se žáci seznámili v průběhu hodiny (případně viz doplňující informace). Shrňeme, že migrace probíhala, probíhá a bude stále probíhat. Není možné, aby zmizela, protože je přirozená. Lidská historie je historií migrace, jak dokládají i příběhy našich předků, všichni máme mezi svými předky nějakého migranta. Důvodů k migraci je mnoho a jsou rozmanité, migrace se týká se všech oblastí světa. Každé místo bylo, je a může být místem, odkud lidé emigrovali i kam se jiní lidé přistěhovali. Díky migraci se společnost vyvíjí a tvoří a může fungovat.

Dalším způsobem, jak lekci zakončit, může být pětílístek na téma migrace. Žák napíše na první řádek papíru slovo „migrace“. Na druhý řádek popíše vlastnosti migrace dvěma přídavnými jmény. Na třetí řádek přidá tři slovesa, jež popisují, co migrace dělá, co se s ní děje. Na čtvrtý řádek žáci napíšou čtyřslovný výraz, který zaznamenává jejich vycítění se do tématu, může jím být metafora apod. Na pátý řádek formuluje žák jedním podstatným jménem podstatu migrace, lze použít i synonymum.

PŘÍLOHY:

Časové rozložení lekce:

	Čas	Průběh	Pomůcky
evokace	10 min	Odkud přišli naši předci? <i>Práce s domácím úkolem, v rámci kterého žáci zjišťují, odkud pocházejí jejich rodiče a prarodiče. Společné seznámení se s migrací v rodinách žáků.</i>	mapa ČR a Evropy, lepicí papírky
	10 min	Stěhování v historii <i>Práce s evokačními otázkami ve čtyřech rozích třídy.</i>	otázky na téma stěhování v různých obdobích historie (příloha 1)
uvědomění	5 min	Co je to migrace? <i>Vysvětlení pojmu migrace vlastními slovy.</i>	
	15 min	Práce s texty <i>Práce ve skupinkách s texty obsahujícími konkrétní příběhy migrace v historii lidstva.</i>	texty s příklady stěhování v různých obdobích historie (příloha 2), jeden z textů pro každou skupinu, politická mapa světa
reflexe	5 min	Migrace v historii – řízený rozhovor <i>Shrnutí informací o procesu migrace.</i>	

I. Migrace

PŘÍLOHY:

Otázky na téma stěhování v různých obdobích historie

Zamyslete se nad stěhováním ve starověku (například starověká Mezopotámie, starověký Egypt, starověké Řecko a Řím...) - jak myslíte, že se lidé tehdy stěhovali (jakým způsobem, jak daleko...) a jaké důvody je k tomu vedly?

Zamyslete se nad stěhováním ve středověku (například 13. století, za vlády Přemyslovců...) - jak myslíte, že se lidé tehdy stěhovali (jakým způsobem, jak daleko...) a jaké důvody je k tomu vedly?

Zamyslete se nad stěhováním v novověku (například doba zámořských objevů či doba Jana Amose Komenského v 17. století) - jak myslíte, že se lidé tehdy stěhovali (jakým způsobem, jak daleko...) a jaké důvody je k tomu vedly?

Zamyslete se nad stěhováním v současnosti - jak myslíte, že se lidé stěhují (jakým způsobem, jak daleko...) a jaké důvody je k tomu vedou?

PŘÍLOHY:

Příklady významných migrací v dějinách lidstva

→ Starověk

Velká řecká kolonizace

Velká řecká kolonizace mezi 8. a 6. stoletím je považována za jednu z největších migračních vln starověku. Řekové následovali Féničany v jejich snaze **osídlit středomořské pobřeží**. V antice ale nešlo o systematické osidlování vnitrozemí a budování centralizované správy, spíše o síť měst spojených obchodem a kulturními a náboženskými vazbami.

Kolonizace Středomoří měla i **závažné sociální a politické dopady**. Úrodná půda v okolí kolonií poskytovala daleko lepší podmínky než pole v mateřských zemích. Levnému obilí z kolonií nemohli řečtí zemědělci dlouhodobě konkurovat a hromadně krachovali. Přežili jen dostatečně movití velkostatkáři, kteří se na nové poměry dokázali adaptovat a zaměřit se na produkci výnosnějších oliv a vína. Kolonizace tak vedla k **chudnutí rolníků**, ale zároveň k **bohatnutí neurozených obchodníků** a řemeslníků, s trochou nadsázky můžeme mluvit o **antické formě globalizace**. Tradiční rodově organizovaná společnost se hroutila a důsledkem této krize se stal **nástup tyranů a později demokratických režimů**.

Zánik Západořímské říše

Ve 3. století Germáni obnovili své útoky na Západořímskou říši. Jen za cenu naprosté rekonstrukce státu a přechodu k novému státnímu zřízení (dominátu) se je Římanům opět podařilo vytlačit z Galie. Už v 5. století se ale Řím nebyl schopen germánským migracím bránit.

Ze zániku západořímské říše **nelze** ovšem **vinit barbarské kmeny**. Mezi **hlavní příčiny** patřily důvody **sociální, ekonomické a také kulturní**. Stabilita středomořského světa závisela na nízkých daních, levné otrocké síle vůči impériu. Přechod říše do obrany ve 3. století znamenal **konec přísunu otroků** a **růst ceny jejich práce**. Společností se s touto situací nedokázala vyrovnat. Výsledkem byl **růst cen** a pokles výnosů z daní. Vyšší aktivita barbarských kmenů na severu a nástup dobře organizované novoperské říše Sasánovců na východě si vyžádaly větší výdaje na armádu. Ta navíc prošla proměnou, profesionalizovala se a stále častěji do ní pronikali pouze **slabě romanizovaní** barbaři, kteří **necítili loajalitu vůči státu**. Pohyby barbarských kmenů tak představovaly pouze poslední hřebík do rakve impéria.

PŘÍLOHY:

Stěhování národů

Bezprostřední příčinou pro počátek procesu stěhování národů se stal **přesun středoasijského kmene Hunů**, kteří se kolem roku 375 přemístili do oblasti severního Černomoří a do roku 395 vyplenili Balkán. V této oblasti však narazili na kmen Gótů (Ostrogóti, Vizigóti), kteří se stáhli směrem na Balkánský poloostrov a do Karpatské kotliny a rozhýbali tím další a další kmeny.

Druhou etapu, stěhování slovanských kmenů, začal **kmen Avarů**, který pochází z podobné oblasti jako Hunové. Avari se na dlouhou dobu stali postrachem všech evropských národů a zničení byli až teprve Karlem Velikým.

Příčinou ke stěhování národů byl také jistě **přechod k zemědělskému způsobu života**, což vedlo ke zvyšování počtu obyvatelstva a tedy ke **zvýšené potřebě obdělávané půdy**. Tento přesun ovlivnil, jak již bylo řečeno, také konečný pád říše západořímské.

PŘÍLOHY:

→ **Středověk**

Pád Západořímské říše nepřímo zapříčinil **úpadek cest** a snížil tak oproti antice kvalitu a rychlost cestování, došlo tedy ke snížení možností mobility středověké společnosti. Cestování na větší vzdálenosti obvykle ve středověku trvalo velmi dlouho, zvláště pro pěší cestující, kterých bylo ve středověku nejvíce. Ti obvykle urazili za den 20 – 40 km v závislosti na terénu, počasí a dalších podmínkách.

Na rozdíl od pozemní dopravy zaznamenala rozvoj lodní doprava, zvláště po moři. Ve středověku se Evropanům podařilo s pomocí lodní dopravy osídlit tak odlehlá místa, jako byl Island, Grónsko a později i část Severní Ameriky. Začali rovněž prozkoumávat i různé orientální země (např. Indii a Čínu). Zámořské objevy přinesly mnoho nového a v zásadě na přelomu středověku a novověku změnily svět.

V oblastech s dobrými podmínkami pro zemědělství docházelo mezitím k *demografickému růstu*. V případě, že byl příliš prudký a vyčerpaná pole nestačila uživit stále přibývajících populaci, odcházeli obyvatelé i s rodinami do okrajových oblastí, dále od měst, kde byly stále velké plochy lesů k vykloučení a půda k zúrodnění. Panovníci je rádi přijímali, často je sami zvali a doufali, že jim pomohou zalidnit území a přispějí do pokladny prostřednictvím placení daní.

PŘÍLOHY:

→ **Novověk**

Zámořské objevy

Pro většinu obyvatel Evropy se známý svět omezoval na rodný kraj, který obsahoval vše potřebné. Renesance ale přinesla řadu změn ve vnímání světa. Člověk se mohl díky svým schopnostem, píli a talentu prosadit, otevřely se před ním nové možnosti, jak pracovat na vlastní osobnosti a odpovídající sociální roli. Renesanční člověk se začal zajímat o reálný svět, rozvinula se věda, k pokrokům došlo i v mořeplavectví. **Námořní objevy 15. století** pokračovaly **kolonialismem** a ten započal nejvýznamnější migrační procesy raného novověku.

Nejprve Španělé a Portugalci, posléze i Holanďané, Angličané a Francouzi začali budovat svá **koloniální panství** v Americe, jihovýchodní Asii, Africe a později i Austrálii. Setkání domorodců s Evropany dramaticky proměnilo demografickou situaci v těchto oblastech (**epidemie evropských nemocí, války** a mnohdy i **genocida původního obyvatelstva**). Dramatickou proměnou prošla například populace Latinské Ameriky. Nové země byly v Evropě spojovány s řadou slibných očekávání, a tak ze starého kontinentu začaly do kolonií odcházet tisíce **imigrantů**, například podíl Evropanů v Latinské Americe nezadržitelně stoupal. V roce 1579 jich bylo 150 tisíc, na konci 17. století již okolo půl milionu.

Kolonizovaní byli jako **otrocká síla násilně deportováni** či museli proti své vůli **hledat nová sídla**, neboť je kolonisté z jejich domovů vyhnali. V rámci koloniálního podnikání (plantáže, stříbrné doly) se navíc rozvinul rozsáhlý **transatlantický obchod s africkými otroky**, který přispěl k zásadní transformaci zejména amerického kontinentu a Afriky. Obchod s otroky znamenal jeden z nejvýraznějších migračních procesů novověkých dějin. Obchodníci s otroky dokázali během tří set let odvést z Afriky miliony lidí.

PŘÍLOHY:

Jak industrializace a urbanizace ovlivnila migraci?

Proces modernizace provázela masivní **migrace venkovských obyvatel do** rozrůstajících se **měst**. K této situaci docházelo především kvůli **přelidněním venkova** vlivem nárůstu populace. Intenzifikace zemědělství navíc **snižovala poptávku po pracovní síle**, na vesnici tak přibývalo bezzemků a chudých, kteří zlepšení své sociální situace hledali v odchodu do měst.

Na špičce tohoto vývoje byla Velká Británie. Londýn se v letech 1650–1750 rozrostl o 250 tisíc obyvatel, přirozený úbytek měl přitom stejný objem, takže do města přišlo během sta let půl milionu přistěhovalců.

Vedle venkovské chudiny odcházeli z vesnic i mladší potomci sedláckých rodů, neboť většina evropských států zavedla zákon o nedělitelnosti jmění. **Grunt dědil nejstarší syn**, ostatním sourozencům měl být vyplacen odpovídající podíl. K tomu však povětšinou nedošlo, neboť nový hospodář neměl dostatek prostředků. Než by nádeničili na gruntu staršího bratra, raději **mladší potomci** také **odcházeli do měst**.

Do měst přitahovala venkovské obyvatelstvo **nabídka pracovních míst v rozvíjejícím se průmyslu**, důležitá odvětví představovala výroba textilu, hutnictví, hornictví. Nabídka práce však dalece překračovala poptávku. Výdělky tak sotva stačily zajistit existenční minimum, neexistovalo žádné pojištění pro případ nemoci či pracovního úrazu, nebyla stanovena maximální pracovní doba. Mužské práci navíc konkurovala levnější ženská a dětská pracovní síla. **Životní podmínky** v prvních dělnických koloniích **industriálních měst** (Birmingham, Manchester, Leeds) tudíž byly **velmi špatné** a tíživá existenční situace dělníky motivovala k **další migraci**. Na druhé straně **nové vynálezy** (železnice, zaoceánská lodní doprava) **usnadnily** a zefektivnily **dopravu**.

PŘÍLOHY:

Zámořské vystěhovalectví 19. století

Zámořské vystěhovalectví z Evropy, tedy nejdynamičtější migrační trend 19. století **spustily** výše zmiňované **modernizační procesy**, které nutily městskou chudinu (zejména krachující živnostníky a tovaryše), druhorozené syny sedláků a bezzemky z venkovského prostředí **hledat obživu odchodem** do „nového světa“. V devatenáctém století tak odešlo z Evropy asi **63 milionů Evropanů**. Klíčovým cílem zámořského vystěhovalectví v 19. století byly **Spojené státy americké**, s velkým odstupem následovala **Kanada**, v druhé polovině století se imigrace zaměřila i na **Austrálii, Nový Zéland** a země **Latinské Ameriky**.

Extrémním příkladem zámořského vystěhovalectví je **irské vystěhovalectví** v „hladových čtyřicátých letech“, které bylo motivováno zoufalou snahou o přežití. **V letech 1845–1849** postihla Irsko bramborová plíseň. Irská populace byla na monokultuře brambor existenčně závislá, a neúroda tak dramaticky přerostla v hladomor, jemuž dle odhadů padlo za oběť mezi 500 tisíci až 1 milionem lidí. Téměř 2 miliony Irů se následně z vlasti vystěhovaly, především do USA. Počet obyvatel Irska tak mezi lety 1846 a 1900 poklesl z 8 na 4,5 milionu. Irské přístavy opouštěly přeplněné lodě a úmrtnost vystěhovalců byla v průběhu transatlantické cesty poměrně vysoká, dosahovala až 17 %.

Významným **ohniskem zámořských migrací** bylo též **Polsko** (především části zabrané Pruskem a Ruskem), odkud se jen v letech 1870–1914 vystěhovaly téměř 2 miliony lidí. (Zámořské vystěhovalectví však v případě Poláků až trojnásobně převyšovala kontinentální evropská migrace, která směřovala především do Německa.)

Velký počet vystěhovalců odcházel ze zemědělsky orientovaného a zaostalého **jihu Itálie**, odkud v letech 1871–1914 emigrovalo celkem 14 milionů lidí: 33 % odešlo do USA, 24 % do Jižní Ameriky, 44 % do jiných evropských zemí.

PŘÍLOHY:

→ **Moderní dějiny**

Motivy **imigrace v 50. a 60. letech** 20. století byly především **ekonomické**. **Západní Evropa**, prodávající hospodářský vzestup, **potřebovala velké množství pracovních sil**, které jí dodával **chudý evropský jih a bývalé kolonie**. Ročně přicházely z těchto oblastí 2 až 3 miliony pracovníků. Obyvatelé chudých, často horských nebo podhorských oblastí Řecka, jižní Itálie, Španělska a Portugalska odcházeli do Francie, Německa a zemí Beneluxu. Imigrace Turků do západního Německa započala po stavbě berlínské zdi, která tehdy zastavila odchod „východních“ Němců (v letech 1949–1961 odešly z NDR dva miliony jejích občanů), vyschnul tak **zdroj pracovníků pro západoněmecký průmysl**. V německém případě byl navíc hlad po pracovních silách obzvláště veliký, neboť **po válce chyběli lidé**. Tato migrace vyhovovala ekonomickým zájmům vysílajících i přijímajících zemí. Imigranti („gastarbeiteři“) pracovali na nekvalifikovaných pozicích, o něž domácí zaměstnanci ztráceli zájem. Pracovali v zemědělství, ve stavebnictví, v pohostinství, ale také v báňském a těžkém průmyslu. Imigrace byla zpočátku řízená, upravená smlouvami mezi státy.

Zlomem v příběhu migrace, která všem pomáhá a všem vyhovuje, byl **ropný šok v roce 1973**. **Ukončil čtvrtstoletí ekonomického růstu** a přinesl mimo jiné i **zvýšenou nezaměstnanost**. Západ reagoval **restrikcí pracovní migrace**, administrativními omezeními a podporou reemigrace. Tato snaha však měla jen velmi omezené výsledky. Podařilo se dosáhnout návratu některých Jihoevropanů. Například Řekové se vesměs vrátili do Řecka, také počet Španělů poklesl. Nicméně v souvislosti s karafiátovou revolucí a demokratizací poměrů v Portugalsku se naopak zvyšoval počet Portugalců (především ve Francii) a nadále rostl počet Jihoslovanů, protože hospodářská situace v Jugoslávii se zvolna zhoršovala.

PŘÍLOHY:

Zvláště problematická byla pozice pracovníků z bývalých kolonií. **V 70. letech** nejen že **neodcházel**, ale přicházeli za nimi v rámci slučování rodin příbuzní, sice legálně, ale počet cizinců se tak zvyšoval a zhoršující se ekonomická situace zároveň vedla ke zvýraznění záští vůči cizincům ze strany domácích. **Druhá generace** těchto zahraničních pracovníků tak měla potíže najít práci a začlenit se tak do společnosti. V důsledku toho rostla v této skupině kriminalita, frustrace a bezúspěšnost a rostl tlak na ještě větší migrační restrikce. Situace se dramatisovala v souvislosti s **rozpadem bloku komunistických zemí ve střední a východní Evropě**, kdy příliv ilegálních pracovníků, uprchlíků, ale hlavně návraty etnických menšin (zejména Němců) do mateřských zemí způsobil krátkodobě velmi silný **migrační přetlak** (například do Německa během dvou roků přelomu osmdesátých a devadesátých let přišlo asi 775 000 imigrantů). V důsledku pokračujícího přítoku imigrantů z bývalých kolonií i zemí bývalého komunistického bloku (důsledek především etnických a náboženských střetů i touhy vylepšit si životní úroveň) se **migrační politika západoevropských zemí postupně harmonizuje**, zejména v rámci **evropských dohod a konvencí** (Schengen, Dublin, Maastricht, Amsterdam). Stručně řečeno, hlavním cílem je zejména *boj s ilegální migrací, volnější pohyb pro vlastní občany v rámci EU, znesnadnění vstupu cizinců na území EU a její trh práce*, ale na druhé straně i *zvýšená péče o integraci imigrantů v Unii již usazených*.

PŘÍLOHY:

Co je migrace?

Přemísťování osob v prostoru je **přírozený jev**, který provází lidskou populaci od nepaměti. Z různých důvodů (ekonomických, politických, ekologických, náboženských aj.) opouštějí lidé zemi svého původu a hledají dočasně či trvale nová místa, kde naplňují své životní plány. Podle toho, zda se proces stěhování odehrává v rámci jednoho politicko-územního celku nebo dochází k překročení jeho hranic, hovoříme dnes buď o migraci **vnitřní**, nebo o migraci **mezinárodní**. Z perspektivy státu pak rozeznáváme **emigraci** (vystěhování) a **imigraci** (přistěhování). Podle **definice** OSN je pak migrantem každý člověk, který *změní své místo pobytu překročením mezinárodně uznávaných hranic, a stráví zde déle než jeden rok.*

Příčiny migrací

Přistěhovalectví a vystěhovalectví se objevuje od počátku lidských dějin. Liší se jen *konkrétní historické okolnosti, které často fungují jako spouštěč migrací.*

→ **Migrace za potravou**

Před vynálezem zemědělství, tedy až do neolitické revoluce byla kmenová společenství lovců a sběračů nucena nepřetržitě migrovat za potravou. Tyto migrace se podřizovaly sezonním rytmům přírody (tahy zvířat, vegetační a klimatické cykly) a omezovaly se na menší území.

→ **Zemědělské migrace**

komunity nomádů migrovaly a migrují s ohledem na životní potřeby hospodářských zvířat (především hovězího dobytka, ovcí a koz), jejichž chovu se věnovaly/věnují. V oblastech, kde nebyly podmínky pro rozvoj intenzivního zemědělství, bylo místní zemědělské obyvatelstvo poté, co zcela vyčerpalo obhospodařovaná území, nuceno **migrovat za novou půdou**. Do zemědělských migrací spadají též **sezonní migrační cykly**, k nimž docházelo a dochází po celá staletí v návaznosti na rytmus **zemědělských prací**. Z chudších či přelidněných oblastí odcházely statisíce za sezonní prací (sklizeň a zpracování zemědělských plodin) do jiných regionů.

PŘÍLOHY:

→ **Kolonizační migrace**

Civilizace, které se vedle zemědělství intenzivně věnovaly především obchodu (starověké Řecko), přešly dříve či později ke kolonizaci sousedních zemí. Tato kolonizace mohla mít různé podoby: pouze **obchodní či též vojenské pronikání, zakládání nových měst, kulturní kolonizace** (pronikání náboženských představ, hodnot, životního stylu, nových technologií apod.) či programové objevování nových **území určených k osídlení a zisku surovin** (moderní kolonialismus). Kolonizační migraci mohlo motivovat přelidnění domácí metropole, politické cíle (třeba tažení Alexandra Velikého), individuální touha po bohatství a dobrodružství či soupeření jednotlivých velmocí.

→ **Koloniální migrace**

V důsledku kolonizace nových území Evropany došlo k řadě navazujících migrací, které měly pro původní obyvatelstvo (severoameričtí indiáni, Aztékové a Inkové, původní obyvatelé střední Afriky, Austrálie...) devastující následky. Kolonisté buď původní obyvatelstvo **vytlačili z nově osidlovaných území**, nebo jej využívali k otrocké práci, nebo s ním dokonce jako s pracovní silou **obchodovali**. V návaznosti na koloniální zemědělství a doly se rozvinul **atlantický obchod s otroky**.

→ **Náboženské migrace**

Jednu z významných příčin migračních procesů představovalo i náboženství. Zejména **islám** byl v prvních stoletích po svém vzniku velmi dynamický a všestranně **expandoval**. Spolu s ním přicházely na nová území (např. Pyrenejský poloostrov) Arabové a další etnika spojená s islámskou vírou. I v křesťanském kontextu nalezneme nábožensky motivované migrace, vedle **koloniálních misijních cest** především **puritánský** model „**Nového světa**“ v Severní Americe.

→ **Migrace za prací**

Jednu z nejtradičnějších forem migrace, jež dodnes patří k určujícím migračním trendům, představuje cesta za prací. Do 19. století převládaly v Evropě spíše **sezonní pracovní cesty**, v nichž kupříkladu chudší Italové a Španělé migrovali za nárázovou prací do Francie apod. S nástupem modernizace se řada sociálních problémů vyhroutil. **Z přelidněného venkova** směřovala **migrační vlna do měst**. Sociální nouze následně motivovala miliony **Evropanů k migraci do zámoří**.

PŘÍLOHY:

→ **Moderní etnické konflikty**

Jde o násilím vynucené migrace, k nimž docházelo v návaznosti na rozvoj **moderního nacionalismu**. Jejich předpokladem byly jednak modernizační změny (efektivní administrativa, nové technologie), jednak **etnicky motivovaná nenávisť**. K prvním takto motivovaným přesunům obyvatelstva (v řádu statisíců) došlo v návaznosti na tzv. balkánské války v letech 1912 a 1913, kdy byli z Evropy vysídlováni turečtí muslimové a z Osmanské říše naopak „výměnou“ křesťanští Řekové. Tento trend vyvrcholil řadou **genocid** a etnických čistek.

→ **Politické migrace**

Ve dvacátém století přibýly k výše zmiňovaným okolnostem též politické příčiny migrací. V návaznosti na **bolševický převrat** v Rusku odešly ze země tisíce politických uprchlíků. Z Čech z obdobných důvodů odešly emigrační vlny v roce 1938, 1948 a 1968. Konfrontace s **totalitními ideologiemi** vedla k útekům mnoha potenciálních **obětí** těchto **represivních režimů**: Takto odcházeli až do zákazu vystěhování v roce 1941 z nacistického Německa Židé. Z východní části Německa (NDR) proudila vlna utečenců na Západ až do stavby berlínské zdi v roce 1961.

→ **Válečné migrace**

Války způsobovaly často dramatické přesuny obyvatel. V moderních konfliktech navíc docházelo ke stále masivnějšímu zapojení **civilního obyvatelstva** (např. nucené pracovní nasazení). **Vojáci, uprchlíci před frontou, váleční zajatci** zásadním způsobem proměnili a proměňují charakter populace.

→ **Ekonomické migrace**

Vyšší ekonomická úroveň v západní Evropě vedla a vede k odlivu zejména **mladší a vzdělanější populace** ze zemí střední a východní Evropy. Obdobné trendy se projevují i v migraci „globální sever“ - „globální jih“, z ekonomicky slabších zemí se stěhují obyvatelé za vidinou **lepšího života a uplatnění** do ekonomicky silnějších oblastí a států světa. Zejména od osmdesátých let se Evropa stala „imigračním kontinentem“, do kterého proudily statisíce **obyvatel někdejších kolonií** (Alžírčané do Francie, Pákistánci a Indové do Británie apod.). Pod tlakem přistěhovalců zpřísnila Evropská unie imigrační politiku a proměnila se v „pevnost“

// MIGRACE//

8. lekce: VŠICHNI JSME ODNĚKUD PŘIŠLI

PŘÍLOHY:

→ Reemigrace

Překvapivě vysoký počet vystěhovalců, kteří odcházeli za vidinou „amerického snu“ či „nového světa“ v Latinské či Severní Americe, neuspěl. Docházelo tak často k masivní reemigraci – **v meziválečném období** se takto vrátilo 40 % italských přistěhovalců. Ke zpětné migraci vedla též **dekolonizace**, po níž se z někdejších kolonií vraceli zpět do metropolí **rodiny někdejších kolonistů** (Francouzi z Alžíru, Angličané z Indie apod.).

